

УДК 657

Ю. А. Кузьмінський, д-р екон. наук, проф.,
завідувач кафедри бухгалтерського обліку,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»,
С. В. Свірко, д-р екон. наук, проф.,
професор кафедри обліку в кредитних і бюджетних
установах та економічного аналізу,
директор Інституту обліку,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В СФЕРІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ: СТАН, ПРОБЛЕМИ І ОРІЄНТИРИ.

АННОТАЦІЯ. В статті розглянуті проблемні питання розвитку отечественной наукової спеціальності 08.00.09 — «Бухгалтерський учет, анализ и аудит» і запропоновано шляхи їх рішення.

КЛЮЧЕВІ СЛОВА: бухгалтерський учет, анализ, аудит, контроль, учет, наука.

ABSTRACT. The article deals with the problematic issues of national scientific specialty 08.00.09 — «Accounting, analysis and audit» and suggested solutions.

KEY WORDS: accounting, analysis, auditing, monitoring, accounting and science.

АННОТАЦІЯ. У статті розглянуто проблемні питання розвитку вітчизняної наукової спеціальності 08.00.09 — «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит» і запропоновано шляхи їх вирішення.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: бухгалтерський облік, аналіз, аудит, контроль, облік, наука.

Людство перебуває на стадії чергової зміни історичної фази свого розвитку. Тенденції та ознаки сучасного етапу вказують на присутність та поступове глобальне набуття цивілізацією типових рис інноваційно-інформаційного суспільства як певної стадії постіндустріального суспільства. Новий еволюційно-економічний уклад суспільства буде вирізнятися перед усім інтелектуалізацією економіки та набуттям інформацією ключової позиції в економіці в якості ресурсу, послуг, товарів, джерела додаткової вартості та зайнятості [1]. За цих умов відбуватиметься зростання ролі тих видів економічної діяльності, продукт яких є традиційною основою інформаційного забезпечення усіх сфер механізму економічного життя суспільства певних привілей і особливої значущості висуває вимоги щодо їх фундаментального багатобічного наукового підкріплення, яке стане інструментом динамічної рівноваги на шляху верифікації різ-

норідних наукових ідей, виконуючи головну саморегуляційну функцію щодо стабілізації високорозвиненої відкритої інформаційно-аналітичної системи [2].

Зростаюча роль наукових дослідження у сфері бухгалтерського обліку, контролю та аналізу на вітчизняному просторі вимагає вирішення ряду питань організаційно-змістовного характеру (табл. 1, 2) [3].

Таблиця 1

КІЛЬКІСТЬ ЗАХИЩЕНИХ ДИСЕРТАЦІЙ З БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ (1991—2010 рр.)

1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
3	3	9	3	15	18	24	24	32	32
2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
42	58	36	38	60	88	38	78	77	80

Таблиця 2

ПИТОМА ВАГА ЗАХИЩЕНИХ ДИСЕРТАЦІЙ У РОЗРІЗІ ВНЗ І НДУ (1991—2010 рр.)

Назва установи	%
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»	30
Тернопільський національний економічний університет	12
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»	12
Київський національний торговельно-економічний університет	10
Національна академія статистики, обліку і аудиту	8
Національний університет біоресурсів та природокористування України	7
Львівська комерційна академія	5
Харківський державний університет харчування та торгівлі	5
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка	5
Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля	3
Одеський державний економічний університет	2
Житомирський державний технологічний університет	1

Перш за все слід звернути увагу на такий вагомий елемент регулювання наукової діяльності в зазначеній сфері, яким виступає паспорт спеціальності 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит»

(за видами економічної діяльності), головне призначення якого полягає у вірній координації пошуку та оптимізації вибору об'єкту та предмету дослідження здобувачами наукових ступенів. Проведення системного моніторингу чинної редакції паспорту даної спеціальності виявило такі невідповідності сучасним вимогам (формування яких відбувається під впливом стрімкого розвитку суспільства в цілому та економіки зокрема), прогалини та упущення:

1. Перш за все, назва спеціальності потребує змістовного уточнення на предмет уникнення в її формулюванні логічно не обгрунтованої та недоречної деталізації в розрізі напрямів економічної діяльності. Зауважимо, що на сьогоднішній день відповідно до Національного класифікатора України затвердженого Державним комітетом статистики України від 26.12.05 № 375 встановлено 17 видів економічної діяльності першого рівня, в межах яких виділено 16 підсекцій, 62 розділу, 224 групи, 514 класів, 620 підкласів. Прийняття цього підходу за основу при визначенні напрямів дослідження за спеціальністю 08.00.09 призводить до винесення на рівень наукової проблематики досить мізерних різновидових завдань суто практичного спрямування. В той же час, відповідно до сформованих вітчизняних теоретико-практичних позицій національна система бухгалтерського обліку включає чотири складові: бухгалтерський облік на підприємствах і в організаціях, бухгалтерський облік в банківських установах, бухгалтерський облік в бюджетних установах та бухгалтерський облік в органах Державного казначейства, за якими і мають бути закріплені основні напрями досліджень.

Важливим питанням у межах уточнення назви наукової спеціальності 08.00.09 є розгляд пропозицій вітчизняних учених-економістів щодо заміни поняття «бухгалтерський облік» на «облік»; при цьому на користь останнього варіанту наводяться аргументи, що полягають у необхідності розширення сфер охоплення системою бухгалтерського обліку як на рівні оперативного, так і стратегічного управління.

2. Формула спеціальності має досить узагальнений характер прикладної спрямованості і подекуди нагадує текст всім відомого Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»; нагадаймо, що відповідно до діючого паспорту вищевказаної спеціальності її формула визначена так: «наукова спеціальність, змістом якої є дослідження з методології, методики й організації бухгалтерського обліку, аналізу, ревізії та аудиту фінансово-господарської діяльності» [4, 5].

3. Напрями дослідження підлягають уточненню на предмет деталізації теоретико-методологічних і методико-організаційних позицій бухгалтерського обліку, контролю та аналізу, визначення концептуальних напрямів досліджень та оптимізації загальної структури. Також потребують чіткого визначення усіх аспектних елементів наукового дослідження за напрямками обліку, аудиту та аналізу, як то: теоретико-методологічні, методичні, організаційні, історичні, структурні.

З метою усунення вказаних проблемних питань, на забезпечення підвищення рівня науково-дослідної роботи в межах спеціальності 08.00.09, вченими-обліковцями, д-рами екон. наук, професорами Державного вищого навчального закладу «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за участю провідних вітчизняних вчених-економістів, було сформовано проєкт паспорту спеціальності 08.00.09 — «Облік, аналіз та аудит», який представлено в даній статті:

ПАСПОРТ

Спеціальності 08.00.09 — Облік, аналіз та аудит

1. Формула спеціальності

Облік, аналіз та аудит — це наукова спеціальність, яка розвиває галузь знань щодо визнання, оцінки, вимірювання та ідентифікації суспільно-економічних відносин і систем шляхом створення інформаційних ресурсів економічних суб'єктів, що забезпечує впорядкованість, комунікативність та ефективність соціально-економічних середовищ (мікро-, мезо- та макрорівень).

2. Напрями дослідження

- теорія, методологія, методика та організація обліку, аналізу, контролю / аудиту активів, капіталу, зобов'язань, витрат / видатків, доходів, фінансових результатів;

- процеси, технології, інструменти та процедури систем обліку, аналізу, контролю / аудиту;

- історія та перспективи розвитку теорії, методології й організації обліку, аналізу, контролю / аудиту (передумови, етапи, тенденції, парадигми, концепції, гіпотези, постулати, принципи, стандарти, категорії, понятійний апарат);

- складання і подання звітності за даними обліку, її аналіз, контроль / аудит;
- застосування та вдосконалення міжнародних і національних стандартів (положень) бухгалтерського обліку та контролю / аудиту в Україні і світі, їх гармонізація, інтеграція, адаптація і трансформація;
- уніфікація обліку, звітності, аналізу, контролю / аудиту(принципи, стандарти, нормативи, правила, технології, інструменти і процедури) в різних країнах;
- облікове, контрольне, аналітичне забезпечення процесу управління господарською діяльністю підприємств, установ і організацій на макро- і мікроекономічному рівнях (розробка, формування, регулювання, структура, склад, обсяг, періодичність, документообіг, регламентація, облікова політика, звітність);
- моделювання об'єктів та процесів обліку, аналізу та контролю / аудиту (виявлення, обґрунтування, визнання, оцінка, структура, принципи, методи, положення);
- історія, сучасний стан і перспективи розвитку професії та професійної етики бухгалтера, аудитора, ревізора, контролера, аналітика;
- організація професійної обліково-аналітичної та контрольної / аудиторської діяльності, специфіка формування і функціонування; регулювання обліку, аналізу та контролю / аудиту як суспільних інститутів;
- інформаційні технології в обліку, аналізі, контролі / аудиті;
- міжпредметні зв'язки обліку, аналізу, контролю / аудиту в системі сучасних наук.

3. Галузь науки, з якої присуджуються наукові ступені Економічні науки

4. Аспекти дослідження

- **структурний** — наукове опрацювання проблем обліку (бухгалтерського (фінансового, управлінського (внутрішньогосподарського / контролінгу), оперативного, стратегічного обліку), контролю / аудиту (внутрішньогосподарського контролю, незалежного та внутрішнього аудиту, інспектування (ревізії), державного фінансового контролю / аудиту, судово-бухгалтерської експертизи), аналізу (операційного, фінансового, інвестиційного, соціально-економічного, перспективного / стратегічного) господарської діяльності підприємств, установ і організацій;

- **теоретичний** — розвиток понятійно-категоріального апарату, парадигм, гіпотез, концепцій; поглиблення теорії обліку, аналізу, контролю / аудиту; моделювання, стандартизація, уніфікація обліково-контрольно-аналітичних систем;

- **методологічний** — розроблення методів дослідження обліково-контрольно-аналітичних систем; методів, прийомів, процедур і алгоритмів збору, обробки і використання інформації; методик обліку, аналізу, контролю / аудиту;

- **організаційний** — організація процесу обліку, аналізу, контролю / аудиту; організація роботи обліково-контрольно-аналітичного персоналу; організація забезпечення інформацією різних користувачів; організація інтегрованих обліково-контрольно-аналітичних систем із застосуванням комп'ютерних технологій;

- **історичний** — виявлення та оцінка тенденцій, передумов, гіпотез, концепцій, парадигм, ідей і логіки розвитку обліку, аналізу, контролю / аудиту, узагальнення результатів діяльності наукових шкіл, течій, напрямів і вчених;

- **міжпредметний** — визначення взаємодії інформаційних систем господарюючих суб'єктів в частині обліку, аналізу, контролю / аудиту з економічною теорією, менеджментом, маркетингом, фінансами, економічною кібернетикою, інформатикою, теорією права, статистикою, державним управлінням, економіко-математичним моделюванням та іншими науками.

Змістовне наповнення представленого на розгляд проекту паспорту спеціальності 08.00.09 — «Облік, аналіз та аудит» дозволяє стверджувати про виконання завдання щодо відмови від застарілої сталої схеми фрагментального вузькоспеціалізованого дослідження та створення сучасної відкритої моделі наскрізного комплексного підходу до вивчення об'єкту та предмету досліджу [8].

Література

1. *William J. Martin*. InformationSociety [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.amazon.com/Information-Society-William-J-Martin/dp/0851422195>

2. *Винер Н.* Наука и общество [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://grachev62.narod.ru/wiener/wf611.html>

3. *Свірко С. В.* Формування вектору наукових досліджень з бухгалтерського обліку, контролю та аналізу: базові умови та спрямування // Мате-

ріали міжнародної науково-практичної конференції «Роль і місце бухгалтерського обліку, контролю й аналізу в розвитку економічної науки та практики» (м. Київ, 14 травня 2010 р.). — К.: КНЕУ, 2010. — С. 492—494.

4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон від 16.07.1999 № 996-XIV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>

5. Паспорт спеціальності 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» (за видами економічної діяльності)[Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ubs.gov.ua/files/162_files_1/passportnew.htm

6. Жук В. М. Наукова гіпотеза трактування бухгалтерського обліку як соціально-економічного інституту // Облік і фінанси в АПК. — №2(56). — 2012. — С. 14—22.

7. Чумаченко М. Г., Свірко С. В. Досвід розвинутих країн заходу з підготовки фахівців за обліковими спеціальностями // Школа професійного бухгалтера. — № 11. — 2009. — С. 4—7.

Стаття надійшла до редакції 15 квітня 2012 р.

УДК 657

В. О. Лесняк, старший викладач кафедри аудиту,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

АМОРТИЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: ВИБІР ДОЦІЛЬНОГО МЕТОДУ НАРАХУВАННЯ

АННОТАЦИЯ. В статье рассмотрена экономическая суть амортизации основных средств в современных условиях и обоснован выбор методов амортизации на предприятиях

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: амортизация, основные средства, термин полезного использования, учетная амортизация.

ABSTRACT. In the article economic essence of depreciation of the fixed assets is considered in modern terms and the choice of methods of depreciation is grounded on enterprises

KEY WORDS: depreciation, fixed assets, term of the useful use, accounting depreciation.

АННОТАЦІЯ. У статті розглянуто економічну сутність амортизації основних засобів у сучасних умовах та обґрунтовано вибір методів амортизації.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: амортизація, основні засоби, строк корисної експлуатації, облікова амортизація.